Це був старий мудрий кінь. Він доживав свого віку. Його навіть не триножили, а вільно пускали у берег. Кінь пасся над річкою, часто зітхав, засинав па ходу.

Він був, кажуть, білої масті, але шерсть давно злиняла, стала брудно-сірою. І тепер, коли річку запинало туманом, кінь і сам блукав, як туман, тільки чулося з молочної хмари його старече пирхання.

Спекотного дня він забирався під верби, у затінок, і важко думав. Стояв нерухомо до вечора, стояв, звісивши товсту ворсисту губу, і щось згадував. Мені завжди хотілось прознати: що він згадує? Про що він думає? Що він бачить, куняючи?

Можливо, сняться йому дороги (а він їх стоптав до крайсвіту), і одна дорога пахне йому гарячим пилом, а друга — збовтаним осіннім болотом. Можливо, сниться поле (а він їх зорав чорно-пречорно), сниться пашисте, як чай, степове сіно (була б ціла гора з того сіна, що він перевіз до конюшні), сниться батіг і пекуча упряж, сняться візники — веселі, сварливі, з медалями, з протезами, із смердючим табаком, словом, усякі, які тільки поганяли конем.

Я не знаю, що снилось коневі. А він мені снився часто.

Він приходив у мій сон, крізь ніч просовував теплу морду. Довго, задумливо дивився у ліжко, форкав мені у вухо. Сонний, я усміхався (лоскотало у вусі), гладив коневі м'які, бархатисті губи, щось бурмотів, тягнувся рукою до гриви. І от, сам незчувшись, опинявся на коні. А далі все йшло, як у тому кіно, що "звук!.. звук дайте!.." і що ледь-ледь крутиться. Вільно-повільно підносив кінь мене вгору, і дух забивало, і я цупко держався за гриву. Ми летіли над бродом, над кручею, так було добре і легко летіть, але хтось. чобошарпав мене, і я падав... падав і падав, серце гупало від страху, і я звисав над кручею. Висів, як на нитці, от-от зірвусь у прірву. Я скрикував, схоплювався, і німий той крик стояв

мені в горлі. Але тільки я засинав, кінь приходив до мене. І ми знов літали.

Звали коня Бакун.

Він уже не робив. Він доживав віку. І як всі старі, він замислювався над своїм життям.

Важка задума ніколи не полишала його.

Коли він пасся, то знехотя, байдуже пощипував траву, і видно було, що він не стільки пасеться, як розгадує щось нерозгадане. І коли заходив у річку, цмулив ранішню воду, теж було видно: думає. Навіть з водою на губі серйозно міркує. А в затінку, під вербами, він так поринав у свої конячі мислі, що забував відганяти мух, і ті лізли йому і в ніздрі, і в сльозливі очі.

Ніхто не тривожив Бакуна. Він цілими днями думав.

Щоправда, інколи повз нашу хату проходив хлопець чи дядько з вуздечкою в руках. Значить, їм дозволено взяти Бакуна для дрібної домашньої роботи — підвезти води або перетягти колоду. Бакун, забачивши людину, що йшла до нього з вуздечкою, не виказував ні радості, ні печалі. Смирно ждав, смирно підставляв голову, давав себе загнуздати. І тільки тоді, як рушали, важко зітхав, роздуваючи боки.

Турбували Бакуна нечасто — раз чи два на літо. А цього літа ніхто не чіпав його. Про коня немовби забули.

І ось я побачив Глипу. Скажете, велике диво — уздріти Глипу. Але перше, я побачив його серед білого дня, коли сторож завше спить. А друге, за плечима у нього висіла вуздечка, і повідок мелодійно дзенькав по чоботях. А третє, Глипа йшов не сам, а з іншим дядьком, схожим на

Глипу. І тут я пригадав, що сусід наш ліпить сарайчик для курей і що до нього приїхав брат.

Отже, йдуть вони по коня.

Видно, що брати недавно зустрілися. Обидва веселі, балакучі, і як махне хто рукою, так його й заточує. Глипа щось про зайців розказує:

"А я торох! А він ай-яй! А я хап за вуха!" — і Глипа хапнув за кущ, та не втримався, шелеснув у канаву. Була потіха, як брат ставив на ноги Глипу і як Глипа валяв брата.

Чоботи в них однакові — руді, зашкарублі, і тими чоботярами вони почовгали в берег, і братів заносило то в кропиву, то в замулені рівчаки.

Садом, стороною, поза кущами я побіг до річки. Глипа з братом не бачили мене. а я не спускав з них ока.

Пошкорбали дядьки до броду. Ось вони загупали на камінних, і той, що приїхав до Глипи, спіткнувся, махнув рукою і — тільки ляснуло! В штанях, в чоботях сидить уже дядько на мілині, приплескує воду руками й гигоче: "Ух, приятно!" Тепер Глипа ставив па ноги брата, а брат валяв Глипу в річку.

Якось перебрались на той берег. Мабуть, почесали й далі, бо десь там тріщало в кущах, і то в одному, то в іншому місці раптом схитувалась гілка.

Бакун стояв під горою, дрімав. Проте і його розбудив цей шелест. Кінь задер голову, непривітно блиснув оком на двох голубчиків, що мокрі вилізли з гущини і, хитаючись, бредуть до нього. На всяк випадок кінь посторонився, ніби тим говорячи: "Проходьте собі, люди добрі". Але руки в братів були чіпкі — з двох боків схопили коня за гриву.

Незабаром вони тягли коня до броду.

Перший перескочив з берега на камінь Глипа. Він смикнув Бакуна за повід, але той уперся. Кінь, мабуть, не любив, щоб ним попихали, тим більше зараз, коли треба обережно ступити через воду на камінь, і камінь слизький, хитається. Смикнули коня — і він аж присів, гостро вигнув хребет, прижмурив сльозливі очі. Страдницький вигляд його промовляв: "Пустіть, то піду".

Не на тих натрапив.

— Н-но, х-худоба! — шарпнув Глипа за повід. — Гавро, піддай йому жару! — Глипа шарпнув з такою люттю, наче збирався одірвати коневі голову, а Гавро чесонув по спині лозинякою. — Гавро, т-турни його ззаду! — і Гавро гупнув плечем коневі під жижки.

Бакун всім гострим тілом подався вперед, кресонув копитом по каменю і тут... і тут щось хряснуло.

В першу мить я не міг збагнути, що сталося. Тільки побачив: кінь лежить... він розпластаний, одвисла губа його немічно сіпається.

Це вже пізніше я зрозумів, що Бакун оступився, передньою ногою ковзнув у щілину. А щілина була вузька й глибока, і десь внизу, між камінням, кінь намертво застряв копитом.

— Тю, дурний! — ляснув себе по мокрих штанях Глипа. — Гавро, зганяй його, хай встає, шкарбун! — Гавро не довго думав, з розмаху встюжив коня по ребрах, аж сива попруга встала. Важко, з болем зітхнув Бакун, шарпнувся, поповз на колінах. Його не пускала нога, та, що затиснута була між камінням. — Гавро, бухни його чоботом! — і Глина за повід потяг коня, а Гавро підсобляв чоботом. Бакун ще раз сіпнувся, страшно вивернув ногу. Шкура на ньому здулась горбами; здавалось, от-от вона трісне, і старі костомахи розсипляться.

Бакун застогнав.

Тут і Глипа второпав, що з конем біда.

— От х-худоба! — лайнувся він. — Диви, куди клешню встромив!"

Обнявшись за плечі, брати стали над розщелиною, захитались, заглипали на вивернуту конячу ногу.

— Ну що? — спитав брат. — Осєчка?

— А ми зараз... ми з ходу! — і Глипа по-бабськи плюхнувся на камінь. Під'їхав до коня, двома руками взявся за ногу, як той дід за ріпку, висолопив язика і почав: "ех!.. ех!.. ех!.." — і почав рвати на себе коняче стегно.

Каламутним, печальним оком дивився Бакун у волосате Глипине вухо.

— Ну що, брат? Не йдьот? — спитав Гавре.

— Заклинило.

— Тут йому. й капець. Не вилізе. Брати сіли на бережку, обнялись, затягли було "Ех, Дуня, Дуня я", але Гавро обірвав:

— Так що, брат, з х-худобою?

— Треба п-пилу, — сказав Глипа. — Відпиляємо ногу і баста. А що, все одно не вирвеш. Заклинило...

Я стояв за кущем і чув їхню розмову. Чув, як Глипа сказав: "Відпиляємо"... Мене затрусило, чуб наїжився, в голові попливли всякі

видива, страшні й безглузді: двоє з пилою... крадуться до коня... вжик-вжик... скрегочуть кістки, а вони пиляють.

Від того пиляння й скреготу запекло мені під грудьми, ще страшніші видовиська зароїлися в голові. А що, подумав я, Глипа може, він такий... Це ж про нього хлопці розказують, як він човна потопив на ставку. Зробили в шкоді тупоносого човна, схожого на корито. Ну, щоб гуртом плавати й купатися. Так той човен, гуртовий, був для Глипи як сіль в оці. Мовляв, нащо їм корито? Диких качок тільки ганяють. Прийшов Глипа вночі з сокирою, гуп-гуп, вирубав діромаху в днищі і штовхнув човна в круторий...

Глипі, як бачите, не первина рубати чи пиляти.

Але ж Бакун... Він лежав, старий, клубастий, низько опустивши голову, і на його шиї болісно стріпувались жилки.

Я рвонувся, страх штовхнув мене в плечі, і в душі трепетав крик: мамо... мамо... сюди! Проте щось зупинило мене: Глипи... вони встають, підважують один одного, кудись лаштуються. О, кажуть: треба до бригадира — дозволу взять; може, просто клоцнуть беззубу шкапину (це про коня) , пользи ж ніякої, то хоч буде шкура.

Кинули Бакуна, закурили і похиталися берегом мокроштанні брати. Пішли до контори.

Як тільки повіяло їх за кущі, я стрибнув на камінь, бігом до коня. І він пізнав мене, сухими губами тицьнувся в щоку й стиха форкнув. Морда в нього була тепла, і кожна волосинка тепла, і сіра злиняла шерсть була наче притрушена теплим дорожним порохном. Лиш очі світились волого, і тяглись від них мокрі доріжки.

— Бакун, Бакунчик, вставай! — потріпав я коня за холку.

Бакун труснув головою, ніби от-от наважиться встати, але тільки зітхнув і звісив безсило морду. Він був важкий,. нерухомий, як лантух з дровами. Шерсть на ньому облазила, на грудях, на суглобах виступали буграми скам'янілі маслаки. Я повзав, лазив круг нього, не знаючи, що робити. Обмацав ногу, яка застряла, ще більше злякався: ого, затисло її! Мабуть, тоді, як Глипи стьобали коня, Бакун кидався й загнав свою ногу у кліщі, туди, де звужується розщелина, а копито загнав аж під камінь.

Спробуй тепер витягти.

Я все-таки спробував; тужився й смикав, тягнув мертво-чавунну кістляву ногу — дарма! І куди вже смикать — коліна в Бакуна роздерті до крові.

Що робити? Ну що робити?

А хвилини збігали, день хилився надвечір, і мигтіло в очах: Глини... човгають з пилкою... Вже, мабуть, десь поблизу...

Сам не стямився, як мене винесло на гору, як прилетів до хати. Оббіг наш двір, заглянув у всі кутки — ніде нікого. Хата приткнута на паличку, в сараї ластівки вицвінькують, погріб зяє чорною дірою. "От же! — стукнуло мені. — Кого я шукаю? Вчорашнього дня? Мати ж на роботі..."

І духу не перевів — почесав у степ. Дорога курна, пухкає тепла пилюга з-під ніг. Я біжу підтюпцем, а думки погнались далеко: як зустріну матір, як розкажу їй усе, як ми кинемось до річки. "От же! — стрельнуло вдруге мені. — Куди я біжу?.. А де мати? Я ж не знаю, де вона працює..."-

Повернувся — і назад, і жену скільки й сили. Вже мені під грудьми щось бовтавться. Прибіг до хати й руками розвів: а тепер куди, до кого податись? Сіроха не допоможе, бо стара. Адам не допоможе, бо сам не

встає. Глипа... а Глипа з пилою... і скрегочуть кістки... Я зірвався, помчав до села. Будь, що буде, когось та покличу.

Сонце низько, сонце майже заходить, на шляху до села нікого, сиві од пилу будяки край дороги, і лиш одна постать витикається з балочки. Жінка в білій хустині. І знайома хода, повільна й втомлена. Ти ба, то ж мати!

Вже не пригадую, як опинився коло матері, як уткнувся в її теплі шершаві руки і здуру захлипав (чи набігався, чи настрахався?), і щось мимрив про коня та про Глипу.

Ми стояли вдвох, нікого не було на вечірній дорозі; мати пригорнула мою голову, сховала в затишне кубельце під. груди і пальцями, самими пучками (м'яко! ледь чутно!) почала гладити шию, немиту потилицю і чорнявенькі, як вона сказала, вуха. І почала промовляти до мене, щоб я вгамувався, все буде гаразд, а лихо з бідою спливе за водою. Глипа сьогодні не прийде, гомоніла мати, бо в сільмаг привезли молдавське вино, і рідненькі брати так перечепилися через ящик з пляшками, що навряд чи й зведуться на ноги до ранку. І ще сказала вона: якщо Бакун попав у біду, то краще не смикати його, не шарпать, краще залишить самого. Він зарадить собі.

...І цієї ночі я літав на Бакуні й падав, і приснилось якесь страшило, що підкралось до нашої хати й вугол підрубує: гуп-гуп сокирою. І вже скрипить, присідає хата, і під ліжко тече вода... Мати розбудила мене, спитала, чи я не перекупався, а якщо ні, то щоб спав і не крутився.

А вранці глядь — ведмеді накурили, туман.

Наче марлею запнуло верби, кущі осоки понад річкою, і наш сад, і терновище на тому березі.

Я побіг донизу і, вражений, став серед лугу. Дивно: хмарка туману йде, наближається, окутує тебе з головою, нитями проходить за тобою і крізь тебе — і не шерхне, волоска не зачепить. Але відчуваєш: лице, чуб, сорочка — все одволожується, м'якшає, і на губах — присмак дощової води.

Я постояв, жменями половив ріденькі пасма туману й побіг до броду.

Там же Бакун. Лежить, бідолаха, як прикутий. І нічого не їв. Треба хоч трави нарвати.

Обминув кущ бузини і раптом: "Хрра!"... Хракнуло з куща, з туману, я сахнувся, аж присів з переляку. Серце у п'ятах забилось.

А з куща — морда... Коняча.

Бакун, так це ти?! А побий тебе лихо!

Стрибнув до коня, повис у нього на шиї. А він стоїть і наче всміхається, губи у нього зелені, соком трав'яним підфарбовані.

Бакун, хто ж тебе звільнив? Чи, може, ти сам? Ану, покажи лапу... Отак — я вчепився за гриву, а кінь стоїть на трьол ногах. Одну (це ту, поранену) він трима навису; бач, як обдерта шкурі, і коппто облущено, і кров попідсихала.

Ми побалакали з конем, я причесав його, повидлубувйв луску з ранок і виразок, а він посопів мені, напахчив мене духом гарячої жуйки, і я відпустив коня: "Йди, Бакун, пасись..."

І кінь, підкидаючи голову, з натугою пострибав у лозняки. Трохи розтуманилося, в небі повисло біле-біле сонце; на нього можна було дивиться скільки завгодно — воно анітрішки не сліпило. Я сидів на броду, на тому камені, що схожий на слонову спину, і дивився, як сонце то

випливає, то губиться у сірих волокнистих хмарах. Не знаю, чи довго сидів, та от зненацька почув голоси: хтось шкорбав з гори і басовито гомонів.

Я схопився на ноги. Вони — Глипи йдуть!

В одного через руку брезент, в другого — сокира й довгий кабаницький ніж. Брати веселенько розмовляють, попихкують цигарками і прямують до броду. Думають, що тут їх жде Бакун, прищемлений камінням.

І враз вони стрілись: Глини до річки і кінь до річки. Стали як укопані. І втнулись очима: ті — в коня, а кінь — у братчиків. Бакун сторопіло фиркнув, а потім... а потім я не повірив собі. Бакун, старий смирний Бакун, який тільки що припадав на ногу, і раптом... як брикнув, як пирхнув по-молодецьки і пішов, правда, накульгуючи, але з таким прискоком, що я давно від нього такого не бачив.

Десь аж на тому кінці лугу розляглось його переможне іржання.

Брати переглянулись, і очі в них зробились круглі, як мильні бульбашки.

— Так що, брат, осечка? — спитав Гавро.

— Розклинило, — тільки й вимовив Глипа. І почовгали брати додому.

А там, де вони стояли, я побачив кущ, геть обшарпаний, з вовчими ягодами на колючих гілках.